

Skab rammerne der gør den grønne omstilling til alles ansvar

“Så er det nu’s” inspirationsoplæg til Folketingets Klima-, Energi- og Forsyningsudvalg 3.9.2020.

Ved medinitiativtager Liv Detlif (Kontakt: livdetlif@gmail.com / 61605713)

Indhold:

1. Hvorfor er folkelig deltagelse afgørende?
2. Hvordan øger man den folkelige deltagelse?
3. Hvad kan vi konkret beslutte fra Folketinget?

1. Hvorfor er folkelig deltagelse afgørende?

Når vælgerne ved sidste valg satte klimaet allerøverst på dagsordenen, så skyldes det, at vi alle godt kan se, at der skal ske noget. At vi vælgere ønskede at give jer mandat til at træffe de helt nødvendige beslutninger. Samtidig med at vi godt ved, at I ikke kan skabe alle løsninger selv. Vi vil også gerne bidrage. Ja, borgere landet over er dybt optagede af det. Så lad os være med. Giv os mange flere muligheder for at bidrage og gøre noget konkret.

De vigtigste virkemidler, der lige nu er i spil, er lovgivning, teknologi og afgifter. Men er det nok til at bære den helt nødvendige omstilling af vores samfund i gennem? Det tror vi ikke. Mandatet for den grønne omstilling kommer fra borgerne. Som politikere er I afhængige af et demokratisk mandat, og derfor skal danskerne engageres i handling. Sådan kan vi vise, hvor langt vi er klar til at gå.

Man kan opdele strategierne i tre felter:

I har været i fuld gang med de to første bolde. Af gode grunde. Vi håber at kunne give jer lidt inspiration til den tredje, så den kan komme fuldt med i tide.

Tag ikke fejl, vi synes et borgerting er fint. Men der skal meget mere til.

Klimaloven indebærer en firedobling af hastigheden i omstillingen set i forhold til perioden fra 1990-2010. Virkemidlerne er centraliserede og store i skala, men det

er uløst, hvordan den folkelige opbakning og deltagelse kan følge med. Tidligere var fx vindmøllerne en vigtig motor for lokale fællesskaber af borgere, men når projekterne er så enorme i dag, hvad skal vi så samles om lokalt? Hvad kan vi selv gøre? Det er svært for den enkelte at finde ud af.

Vi tror, at hvis *ikke* den folkelige deltagelse øges, så kan det demokratiske mandat forsvinde og omstillingen gå i stå igen.

Folkelig deltagelse er derfor ikke flødeskum på toppen. Det er selve motorens smøremiddel. Udelader vi det, overophedes motoren i konflikter, og går i stå. Især er der for langt mellem jeres beslutninger her i Folketinget på den ene side og så den lokale implementering.

Lad os give et eksempel: Ud for det skønne og vindblæste Søndervig har staten projekteret et havvindprojekt ved navn Vesterhav Syd, som Vattenfall har fået ansvaret for. Det er nu udsendt og bliver fordyret pga. lokale protester. De næste ti år skal vi have langt, langt mere af den slags. Men hvornår er det lige, vi som borgere bliver inddraget i samtalen om sådan et projekt? Som processen er indrettet nu, er den eneste invitation den, der kommer, når alt er tegnet og klart og vi bliver spurgt om vi har indvendinger. Det er jo nærmest logisk, at det så kun er modstanderne, man får en samtale med.

I høster kun modstand, hvis det den eneste samtale, I sår frø til.

For os borgere fremstår det sådan, at implementeringen af den grønne omstilling løber oppefra, planlagt i kontorer langt væk og når ned og rammer vores nabolag til allersidst. Kunne vi ændre systemet så vi giver folk nogle tidligere måder at engagere sig på? Den lange række af planlægningsniveauer fra beslutning, projektering og nedad, hvor borgerne først kommer ind til allersidst, synes i hvert fald at skabe sin egen modstand så at sige *by design*.

I dag har man som borger meget få steder at være med, hvis man er *for noget* - udover hvis man er valgt til en post et sted. Kan vi skabe andre måder at arbejde på, så tusindvis af folk kan være med? Det tror vi kan gøre en stor forskel og give jer mange flere partnere rundt omkring. Og det ville være en smuk måde at gentænke den fine danske tradition fra andelsbevægelsen og folkeoplysningen.

Lad os nævne et andet eksempel fra et felt helt tæt på *alle* borgere. I Klimapartnerskabet for affald og cirkulær økonomi foreslås et ambitiøs mål om, at 90% af al vores affald skal sorteres og genanvendes inden 2030. Det er et meget spændende og ambitiøst mål, som kan gøre en kæmpe forskel for vores omstilling. Det kan gøre Danmark til førende i genbrug og cirkulær økonomi. Det er samtidig en smuk drøm om et samfund, vi gerne vil give videre til vores børn.

Men det kræver lidt af en kraftanstrengelse. Hvordan vil I få os allesammen med på det? Hvis I alene gør det gennem negative incitamenter og afgifter, så bliver

folk vrede og det ender i protest og ballade. Afgifter er effektive, men de kan aldrig blive større end den folkelige tolerance tillader.

Så hvad mangler i ligningen? Både tolerance over for gener og glæde ved fælles resultater af realiseringen af en smuk og grøn vision for vores samfund og økonomi øges ved at tænke i *deltagereffekten*: Jo mere vi selv er med - jo mere vi forstår og selv kan bidrage - desto større *medejerskab* føler vi. Desto mere kan vi se, at også gener giver mening og bliver til at leve med.

Nogle forskere har kaldt fænomenet IKEA-effekten, fordi deres undersøgelser viser, at folk er klar til at betale en højere pris for de IKEA-skabe, de selv har samlet, uanset hvor skæve de står. Hvorfor? Fordi selve processen knytter os til dem. "Når arbejde fører til kærlighed", kalder de deres forskningsartikel. Kender vi det ikke alle fra os selv? Den støj, vi selv laver, larmer mindre end naboens. Den have, vi selv har groet er bare lidt skønnere. Har vi et lod i vindmøllen, gælder det også den.

Derfor skal folks handlinger og deltagelse tænkes ind i alle led.

2. Hvordan øger vi den folkelige deltagelse?

Så hvordan kan det se ud? Kan vi gøre den grønne omstilling til vores, så er vi nået langt.

Det kræver at det kommer helt ned på jorden. Det er der hvor folk bor, arbejder, går i skole, pendler og køber ind til hverdag, at vi skal have fat. Og det lykkes man faktisk med flere steder rundt omkring.

Vi skal nemlig heldigvis ikke opfinde den dybe tallerken forfra. Der er så mange gode erfaringer at lære af. I Middelfart har et lokalt borgerinitiativ med hjælp fra kommune og energirådgivere og medfinansiering fra jeres puljer skabt projektet Sol over Brenderup, der snart vil levere bæredygtig solenergi til områdets beboere.

I Rebild har grønne ildsjæle gennem syv år samlet stadig flere borgere om stadig mere omfattende klimatiltag med "Klima Rebild." De har oprettet et Grønt Råd til at koordinere og står for tilbagevendende stormøder, borgersamlinger og massevis af lokale initiativer. En dynamisk skovrider har samarbejdet tæt med landmænd og kommune og skabt ny klimaskov og skolerne og gymnasiet engagerer de unge indgående i det. Sussi Handberg, den lokale initiativtager til Klima Rebild, anslår at op imod en tredjedel af byens borgere er i gang med klimaaktiviteter på nuværende tidspunkt!

Også i Samsø og Sønderborgs tilfælde har lokal pionerånd skabt folkelig forankring af vidtgående grøn omstilling. Sønderborgs ProjectZero har massevis af inspirerende eksempler at lære fra. Eksempelvis er de lykkedes med at

motiverer hele 88 lokale butiksejere i Sønderborg kommune til at investere i markante energiforbedringer.

Rebild, Sønderborg og Samsø har gjort det til et fælles projekt at nå vidtgående mål. De kræver ofte både tid og penge af den enkelte virksomhedsejer, landmand, boligforening eller husejer. Ved at involvere og forpligte alle til at handle på den fælles udfordring, bliver omstillingen til vores. Til gensidig gavn for alle. Til noget man er stolt af lokalt. Til noget vi andre inspireres af. Til noget der skaber arbejdspladser og lokal fremgang.

Det fine ved den form for grønne råd, de har skabt i Rebild, er at *ansvaret for handling deles af alle*, og ikke kun ligger hos politikerne. Og det er måske den vigtigste forskel til borgertinget og de fleste andre kommunale grønne råd rundt omkring. *Her bliver ansvaret for handling i sidste ende bliver hos jer folkevalgte.* Klima Rebilds Grønne Råd fokuserer på at tage ansvar og handle sammen og har borgerne og virksomhederne som motor - mens kommunen er hjælper.

Grøn omstilling kan med andre ord skabe fællesskab. Vores oplevelse er, at det præcis er, hvad vi mennesker søger på tværs af skel og livsformer i højere grad i dag: noget at samles om. Som politikere har I chancen for at gøre den grønne omstilling til netop det.

Men hvis I undlader at handle, er det vores analyse, at det modsatte vil ske. Det er ikke ment som en trussel eller formaning, men som en simpel observation. Jeres evne til at få folk med afgør om I får folk imod jer.

Hvad er den hemmelige ingrediens? I *alle* tilfælde, hvor lokale fællesskaber, virksomheder eller kommuner er nået langt med den grønne omstilling, har kompetent og energisk *lederskab* fra lokale ildsjæle været omdrejningspunktet. På Samsø hedder han Søren Hermansen. I Sønderborg er det især Peter Rathje, der har været indpisker. Sussi Handberg fra Rebild har haft det helt rette mindset og kompetencer til at drive forandringen *sammen med* andre.

Det er hverken en kunst eller en enlig svale, når ildsjæle formår at få ting til at ske med få ressourcer lokalt. Det er et håndværk. Og det kan læres. Det er måske en af de fineste danske håndværk overleveret fra andelsbevægelsen, højskolebevægelsen, fagbevægelsen og alle de andre strømninger, der har formet Danmarkshistorien.

Det er langt fra alle, der kan drive sådanne processer. Men det er en faglighed man kan lære at mestre, og noget man godt kan skabe rammerne for at fremelske i alle andre kommuner og lokalsamfund. For de lokale ledere er alle vegne.

3. Hvad kan Folketinget gøre?

Vi vil fremhæve tre centrale anbefalinger til steder, man kunne tage fat:

1. **Understøt skabelsen af *handlingsorienterede grønne råd i alle landets kommuner med*** tilhørende borgersamlinger, stormøder og invitation til civilsamfund, kommune og erhvervsliv om at sætte ambitiøse mål for reduktion af deres egne udledninger og *handle* på dem i fællesskab, så man opnår målbare klimagas-reduktioner. Som bekendt er der allerede forskellige typer af disse råd rundt omkring. Imidlertid de er ofte mere præget af gensidigt orienterende samtaler end handlingsorienterede aktiviteter. Med inspiration fra ovenstående eksempler bør fokus rettes på handling og ikke blot samtale.

Her er kommunens rolle vigtigt. Som Sussi Handberg udtrykker det: kommunen kan spille en vigtig hjælpende rolle, men det er *afgørende at det ikke er dem, der styrer det*, hvis det skal skabe reel folkeligt ejerskab og deltagelse bredt. Bertel Haarder har ofte beskrevet den særlige danske tradition for at "støtte uden at styre," hvor fx Folketing, ministerier og kommuner laver puljer og finansierer rådgivning, men ikke direkte styrer projekter. Det er nok en god opskrift at følge her.

2. **Årlig opsamling på folkelig deltagelse og nationalt stormøde**

Lav en årlig rapportering og høring om folkelig deltagelse og evaluer kommuner, virksomheder, energiselskaber, skoler, biblioteker og lokale grønne råd på deres evne til at øge deltagelse og handling. I kunne eksempelvis beslutte at få udarbejdet en hvidbog, der kortlægger alle de mange aktiviteter, der allerede er igang, så man kan søge at identificere hvad der har størst effekter.

3. **Skab finansiering til et grønt kraftcenter**, der kan identificere, rekruttere og træne mange flere som Søren Hermansen og Sussi Handberg i håndværket at organisere lokale fællesskaber til fælles klimahandling. Et sådant kraftcenter kan med fordel bæres af en alliance af nøgleaktører og bør sikres et dedikeret sekretariat med de afgørende kompetencer til at understøtte og fremelske lokalt lederskab, mange flere grønne råd og lokale *handlefællesskaber*. Sådant vil man ikke kun få en Søren og en Sussi fra hver en kommune. Nej, man sår frøene til de fællesskaber, der vokser frem rundt om ildsjæle og spreder sig til lokalsamfund, skoler, virksomheder, folkebiblioteker og spejderklubber landet over, og gør omstillingen vores allesammens ansvar - ikke kun politikernes.

Og endelig, en lille bøn: lovgivning, regler og andre barrierer vil mange steder være en af de største hurdler lokale initiativer, kommunale ildsjæle, virksomheder og energifællesskaber konstant støder på. Hjælp os borgere ved at bane vejen for os og lav grønne modeller for *klimafrikommuner*, udfordringsret på alle barrierer og en hotline, man kan ringe ind til. Skal det måske endda være en grøn ombudsmand, der kan samle og rejse tværgående barrierer for grøn omstilling?